

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ

UZUN TEZİ

DEĞİŞEN TOPLUMDA VE YAŞANTILARDA AİDİYET

Sözcük Sayısı: 3563

Araştırma Sorusu: Ayşe Kulin “Kanadı Kırık Kuşlar” adlı yapıtında görülen aidiyet hissini figürler üzerindeki yansıması hangi dil ve anlatım özellikleri ile işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER:

| | |
|---|-----------|
| 1. GİRİŞ..... | 3 |
| 2. KABUL GÖRME VE AİDİYET..... | 4 |
| 3. ESKİYE BAĞLILIK VE AİDİYET..... | 6 |
| 4. YETİŞMEYE BAĞLI AİDİYET..... | 8 |
| 5. AİDİYETSİZLİK VE BAĞIMSIZLIK..... | 10 |
| 6. KARARSIZLIK..... | 11 |
| 7. SONUÇ | 13 |
| 8. KAYNAKÇA..... | 16 |

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Ayşe Kulin'in "Kanadı Kırık Kuşlar" adlı yapıtı incelenmiştir. Almanya'da Hitler'in iktidara gelişiyle ortaya çıkan Yahudi karşıtı gelişmelerin etkisiyle çok geç olmadan ülkeden ayrılan Gerhard ve Elsa Schlimann çifti, Gerhard'ın Kurtuluş Savaşı ve cumhuriyetin ilanı sonrası gelişmekte olan Türkiye'de tıp doktoru olarak üniversitede iş bulmasıyla İstanbul'a taşınır. Türkiye'ye gelişleri ve Türklerin arasına karışmalarıyla soyadları daha Türkçe olan "Şiliman" olur. Gerhard Almanya'da kalan ailesinin de öldürülmesiyle kendisine sırt çeviren ülke yerine onu kabullenen Türkiye'yi benimser ve kendini buraya ait hisseder. Buna karşın Elsa İsviçre'de yaşayan ailesine olan bağlılığı, Yahudi ve Alman olan kökenlerinden onlara gösterilen tutuma karşın kopmak için gerçek bir sebep bulamayışıyla kendini hâlâ bir Alman olarak görüp çocuklarına bunu aşlamayı dener, kendisini Türkiye'ye ait hissetmez. Burada oğulları Peter okula başlayacak yaşta olup Almanya'daki eski yaşantılarını hatırlayıp kendileri gibi Almanya'dan gelen profesörlerin çocuklarıyla samimi olup Alman kimliğini benimsese de küçük kızları olan Suzanne henüz konuşmayı öğrenen bir bebek olarak Türkçe öğrenip Atatürk'ten etkilenecek yetişir ve küçük yaşta kendini Türk olarak görür ve içinde büyüdüğü, başkasını bilmediği Türk kimliğini benimser, adını Suzan'a çevirir. Suzan büyürken 1955'te Kıbrıs'taki olaylarda kendini Türk olarak benimser ve savunur. Burada Türkiye'de gerçekleşen tarihi olayların kullanılması yapıtta sıkça kullanılan tanık gösterme tekniğine örnektir. Suzan daha sonra Türk olan Demir Atalay'la evlenir. Kızları olan Sude Türkiye'de yetişmesine rağmen hem ailesinin onu siyasetten uzak tutması hem de Yahudi kanı taşıdığı için ilk hoşlandığı çocuğun da nişanlanmaktan vazgeçmesi ile ne Türk ne de Alman kimliklerini kabul eder. Kendisini Türkiye'ye ya da bir kişiye ait hissetmediği gibi Dünya'yı gezip herhangi bir yere ait olmadığına karar verir. Bu davranışları evlenmeden yaptığı kızına karşı olan uzaklığını da açıklar. Esra ise annesinin uzaklığıyla sanki onun tarafından umursanılmıyormuş düşüncesi ile kendini onu yetiştiren anneannesi ve dedesi Suzan ve Demir'in yanına ait hisseder. Suzan

ve Demir'in ölümü ve bundan kısa bir süre sonra kendi başına İzmir'e taşınması ve bildiği şehirden uzaklaşmasıyla kendini ait hissetmekte zorlanır. Bu süreçte Türkiye'de olan terör olayları ve yabancılara, yabancı uyruklulara olan bakışla kendisini nereye ait hissetmesi gerektiğini bilemez. Ancak yapıtın sonunda tanıştığı gazetecinin etkisiyle İzmir'i, Türkiye'yi ve Türk olmayı benimseyip annesinin aksine kendisini çok etkileyen Suzan'ın yurduna ait hisseder.

2. KABUL GÖRME VE AİDİYET

Olay örgüsü boyunca, özellikle de yapıtın başlarında Gerhard ve Elsa'nın iç monologlarına ve onların başlarından geçen olaylara daha sık yer verilen bölümlerde Gerhard Schlimann'ın Almanya'dan ayrılışı Türkiye'ye gelişi ve burada kurdukları yeni yaşantısı üzerinden hissettiği aidiyet hisleri anlatılır. Gerhard'ın kendisini, dini ve ırkı önemsemeden yaptığı işi değerlendirerek kabul eden, ona profesör olduğu için gerekli saygıyı gösterip Yahudi olduğu için yargılayıp Hitler Almanya'sının uyguladığı baskıyı uygulamayan Türkiye'ye ait hisseder ve onu reddeden Almanya'ya karşı duyduğu aidiyetini düşünmez.

Gerhard başta bir Alman olup Almanya'da bir yaşantıya sahiptir ancak Yahudi karşıtı gelişmelerle kısa sürede eşiyle ülkeyi terk edip eşinin İsviçre'deki ailesinin yanına sığınır. Burada Gerhard Almanya'da kalan kendi ailesini ve geride bıraktığı işini düşünür. Gerhard işsiz bir biçimde yaşadığı eşinin ailesinin evine kendini ait hissedemez, aksine huzursuz hisseder ancak Almanya'daki iktidara ve yaptıklarına karşı duyduğu öfkeyle Almanya'ya geri dönme veya olaylar bitene kadar kendisini ait hissetmediği bir evde kendi gözünde sanki ailenin bir parçası değil de bir misafiri gibi yaşamaktansa kendine yaşanacak yeni bir yer ve yapabileceği bir iş arayışına girer. Burada kendisine ait olabileceği yeni bir yer arayışına girdiği de söylenebilir. Arayışının sonucunu geliştirmekte olan ve üniversitelerinde çalışacak deneyimli profesörler arayan Türkiye'de bulur. Gerhard Schlimann artık kendini Türkiye'ye ait hisseder,

Türk bir soyadı almayı kabullenir. Yazar bunu çoğunlukla Gerhard'ın Türkiye'nin ona ne kadar olanak sağladığını ve Almanya'dan kaçmak zorunda kalmış, kendi ülkesinde bir profesör olarak kalamazken Türkiye'de bir kürsüsü olduğu için ne kadar mutlu olduğunu anlattığı iç monologlarıyla ve diğer figürlerle olan diyaloglarıyla okuyucuya verir. Gerhard Türkiye'de yaşamaktan mutludur ve Hitler yüzünden sürüldüğü ülkesinin tersine Türkiye ona yeni bir ev olup kucağını açmıştır. Gerhard bu ülkeyi kendi evinden kovulduktan sonra ona kucak açan, kaybettiği kürsüsüne tekrar kavuştuğu, ailesinin öldüren bir hükümet ve onun destekçilerinden uzak bir yer olarak görür. Gerhard Türkiye'ye ilk gelişinde beklediğinden farklı bir ülkeyle karşılaşır ve ilk günbatımı manzarasında Türkiye'ye aşık olur, o manzara yıllarca aklından çıkmaz. Gerhard, kızı Suzan Türk vatandaşlığına geçmek istediğinde eşi Elsa'nın aksine buna karşı çıkmamıştır. Daha sonra Suzan bir Türk'le evlendiğinde de evliliğine karşı çıkmamıştır. Eşi Elsa'ya göre Gerhard'ın kendini Almanya'dan çok Türkiye'ye ait hissetmesinin, geriye dönme isteğinin olmamasının ve Almanya'yı geride bırakılan ve dönmek istediği bir ev olarak görmemesinin sebebi, annesini ve ablasının Yahudi karşıtı rejimde öldürülmeleridir. Savaş sonunda geri Alman vatandaşlığına dönme imkanları olduğunda Gerhard şu alıntıda görüldüğü gibi bunu reddetmiştir: *"En yakınlarını toplama kampında kaybeden Gerhard'ın içinden Alman uyruğunu seçmek gelmedi ama çocukların seçimine karışmama kararı aldı."* (Kulin, 204) Bu açıdan Gerhard'ın aidiyet hissi, eşi Elsa'nın iç monologları ve iki figürün aidiyet hislerinin karşılaştırılmasıyla yapıtta işlenmiştir. Elsa daha sonra Almanya'ya dönmek istese de Gerhard Frankfurt'ta sadece bağlılık duyduğu karısı için döner ve her yaz sevdiği ve kendine ev olarak gördüğü Türkiye'ye dönmek için Side'ye gelir.

Gerhard'la birlikte ve onun aracılığıyla Türkiye'ye gelen diğer profesörler ve ailelerinde de benzer hislerin olduğu görülür. Gerhard'ın bu figürlerle olan diyalogları da Türkiye'ye karşı hissettiği aidiyet hissini aktarılmasında kullanılır. Profesör Hirsch hem kendi hem de Gerhard'ın hislerini şöyle dile getirir yapıtta: *"Kendi vatanımda Yahudi olduğum için aşağılık*

ırktan sayılan ben, hor görülen, kürsümden kovulan, işimi, evimi, vatanımı terk edip kaçmak zorunda kalan mülteci ben, dünyanın öteki ucundaki bu ülkede, billurların, mermerlerin, paha biçilmez sedef kakmaların ışıltısıyla parlayan, nice değerli mobilyalarla, tablolar ve halılarla süslü bu muhteşem sarayda, Türkiye'nin en seçkin bin kişisinden biri, saygıdeğer bir profesör olarak bulunuyorum." (Kulin, 82) Onunla aynı hislere sahip bu profesörlerin yapıtta bulunması işlenen kabul görme ve geriye dönüşün olmamasıyla oluşan aidiyet olgusuna örneklerdir.

3. ESKİYE BAĞLILIK VE AİDİYET

Yapıtta geride bırakılan ancak varlığını sürdüren ev, aile, yeni bir ortamda farklı kalan ancak kişinin kendisine aidiyet hissi veren din ve ırk gibi kavramlara duyulan bağlılık ile oluşan aidiyet olgusu yapıtta Elsa Schlimann ve onun eski yaşantısına kavuşma isteği, geride bıraktığı Almanya'ya duyduğu aidiyet üzerinden işlenmiştir.

Aidiyet hissi ve yeni taşındıkları Türkiye'ye kendini ait hissedememe, eski yaşadıkları yer olan Almanya'ya dönme isteğini Elsa en baskın şekilde gösteren figürdür. Elsa, sırf Yahudi olduğu için Almanya'dan kaçmak zorunda kalmış olsa da kendini sonuna kadar Alman olarak görür, Türkiye'de kendini her zaman bir yabancı konumuna koyar. Elsa iç monologları sık kullanarak kendini Türkiye'ye ait hissetmediğini sık sık dile getirir. Elsa'nın asla düzgün Türkçe öğrenmeyişi bu sebeptendir, Türkçe öğrenmektense Alman kimliğini korumayı ve dil engelini aşmak yerine kendisi gibi Almanya'dan kaçanlarla yakın kalmayı şu alıntıda görüldüğü gibi tercih etmiştir: *"Ama dil sorunu taştan bir duvar gibiydi aralarında. Kadınların hemen hemen hiçbiri Almanca bilmiyordu. Onların konuştuğu dilleri de ne yazık ki derin bir konuyu irdeleyecek seviyede kendi bilmiyordu. Aralarında en rahat olduğu kişiler, elbette diğer Alman hocaların eşleriydi ama her biri bir başka uzak semte saçılmıştı."* (Kulin, 109) Ailesi ne zaman Türklerle daha yakınlaşıp daha temelli bir kalış işareti gösterse -örneğin kızının bir Türk'le nişanlanması- Elsa iç monologlarla neden Türkiye'ye geldiklerini düşünür. Ona göre Türkiye

geçici bir kalış noktasıdır, Hitler'in rejimi bittiğinde aile Almanya'ya dönecektir, onların kökenleri Alman'dır ve Türkiye'ye bağlanmaya, dillerini öğrenmeye, onlarla evlenmeye ya da arkadaşlık kurmaya gerek yoktur ve bu düşünce biçimi Elsa'nın davranışlarıyla da ortaya konur. Kendisinin Türkiye'de geçici bir misafir olarak gördüğünü şu iç monologlarıyla açıklar: "*Çünkü hep eğreti yaşıyorduk burada, er geç bir gün kendi yurduna dönmek üzere. O, misafirdi.*" (Kulin, 237) Elsa, çocuklarının Türkler yerine onlar gibi Almanya'dan gelen göçmen çocuklarıyla arkadaşlık etmesine, kızı Suzan'ın Türkçesinin mahalle çocuklarıyla oynamaktan Almancasından daha iyi olmasına üzülmeye ve kızı Suzan Türk vatandaşlığına geçmek istediğinde ona Alman olduklarını açıklayarak karşı çıkması, bunun geçici bir heves olduğunu düşünmesi buna örnektir. "*Susy'nin Fatma'dan öğrendiği Türkçe'yi, Karadeniz aksanıyla da olsa, Almancadan çok daha iyi konuşuyor olmasına canı sıkılıyordu.*" (Kulin, 145) Elsa kendini asla Türkiye'ye ait hissetmeyip geçmişine ve geçmişte ait hissettiği gerçeklere olan bağlılığını sürdürdüğü için Hitler'in intiharından sonra da en kısa zamanda Almanya'ya geri dönmek ister. Bu sebeple Elsa kızının bir Türk'le evlenmesini istemez; bunun nedeni damadının kötü bir insan olması değildir, onu karakterli ve iyi bir çocuk olarak görse de sırf Türk olduğu için ve kızını Türkiye'ye daha da bağlayıp Suzan'ın Türkiye'ye hissettiği aidiyeti arttıracığını düşünür. Bu durum yapıtta "*Gerhard hoşnuttu damadından, gözlerinin önünde büyümüşü Demir, sağlam karakterli çocuktü, çalışkandı, inşaat mühendisi olmuştu, meslek sahibiydi. Elsa ise, kendi hesabına kızının Müslüman Türk'le evlenmemesini tercih ederdi ama kısmet işte...*" (Kulin, 236) şeklinde aktarılır. Elsa bu durumun sebebini Türkiye'ye yerleşmeleri ve Suzan'ın Türkler arasında büyümesi olarak görür.

Elsa'nın bir diğer figür olan Peter'a kendini yakın hissetmesinin sebebi Peter'ın, hatırladığı eski yaşantısına ve Türkiye'ye geldikten sonra korumayı denediği ırk ve dine bağlılığıyla kendisini yansıtmamasıdır. Peter da tıpkı onun gibi Alman olduklarını, soylarının Türk olmadıklarını söyleyerek kendini Türkiye'ye ait hissetmez: "*Kocası ve kızı kendilerini*

yaşadıkları ülkenin havasına kaptırılmış olabilirlerdi ama oğlu ve o, esas kimliklerine hep sadık kalmışlardı. Bir gün gelecek, mutlaka ait oldukları topraklara döneceklerdi." (Kulin, 236)

Peter daha sonrasında Amerika'da okuyup yerleşip aile kursa da Türkiye'de yaşarken savunduğu Almanlığından dolayı Elsa'nın hislerini yansıttığı için Elsa'nın kendisine yakın gördüğü bir figürdür. Benzer şekilde Almanya'dan gelen ailelerle Türk komşularından daha çok görüşen Elsa, daha Alman kalan, kendilerini eski yaşantılarına ait hisseden figürlerle daha yakın olup geri dönmeyi konuşurken, Türkleşen aileleri anlamakta zorlanır ve kendini onlara yakın hissedemez. Elsa daha sonra Amerika'ya yerleşen Peter'i bir dünya vatandaşı olarak görmesine rağmen Suzan ağabeyi gibi olmadığı için üzülür: *"Peter önce Alman olmayı seçmişti. Berkeley'i bitirdiği yıl Amerikan vatandaşlığına başvurdu. Annesi zaten oğlu için o bir "dünya insanı" diyordu." (Kulin, 204)*

4. YETİŞMEYE BAĞLI AİDİYET

Elsa ve Gerhard'ın kızları Suzan ise Türkiye'ye kendini en çok ait hisseden, daha bir bebekken ayrıldığı Almanya'ya bu yeni ve farklı ülkeyi tercih eden bir figürdür. Suzan'ın çocukluğu yapıtta "Almanya'da doğup Türkiye'de büyüyen, çok kültürlü olmanın tadını komşu evlerinde tatmış, rengarenk bir mozaik olarak yaşayıp giderken..." şeklinde aktarılmıştır. Almanya'daki yaşantıyı hatırlayamayacak kadar küçükken ayrıldıklarından dolayı sadece Türkiye'deki yaşantıyı bilip bunu kabullenmiştir, bu sebeple kendini ona yabancı gelen bir yaşantıya ait değil, içinde büyüdüğü ve çevresini oluşturan Türkiye ve Türk olma gerçeğine ait hisseder. Küçük yaşta hâlâ bir Alman vatandaşıyken bile kendini bir Türk olarak gören ve "Ben Atatürk'ün kızıyım." diyen Suzan henüz bir çocukken Türk olmak ister. Büyüdüğünde ve vatandaşlık seçmesi gerektiğinde Suzan ağabeyi Peter'in aksine Türk olmayı Alman olmaya tercih eder: *"Susy, babası gibi, duygu insanıydı, o yüzden Türk uyruğunda kaldı." (Kulin, 204)*

Annesinin isteklerine karşın o Almanya'yı bir ev olarak görmez, sadece onları kovan bir ülke olarak görür. Suzan için Türk arkadaşı olan Demir annesinin onun arkadaşlık etmesini istediği Alman çocuklarından çok daha değerlidir. Suzan hatta bu Alman çocuklarıyla Almanca değil Türkçe konuşmak ister ve Türkçeleri kötü diye onlara burun kıvrırır.

1945'te Kıbrıs olaylarıyla ve Selanik'te olan olaylarla Türkiye'de özellikle Rumlara karşı bir nefret başlar. Yabancılar eskisi kadar rağbet görmemektedir. Suzan Alman olduğu için bu durumdan daha az etkilense de yabancı kökenli oluşu yine de ona karşı tepki oluşmasına ve sarışın görüntüsünün yıllarca benimsediği Türk kimliğinin önüne geçmesine sebep olur. Buna rağmen Suzan Türk olduğunu söyleyerek kimliğine sahip çıkar. Bu durum 1945 Temmuz ayında bir dolmuşta şu diyalogla görülür: *"Yanıdaki adam, kulağına eğilip, 'Bence sen daha başka dua okuma kızım,' diye fısıldadı, 'fakat sorarlarsa, rahatlıkla Türk olduğunu söyleyebilirsin, Türkçen mükemmel.' 'Çünkü ben Türk'üm... zaten Türk'üm ben!' "* (Kulin, 215)

Suzan daha sonra Türkiye'de yönetim değişimleri ve çatışmalar sonucu yabancılara karşı tepkiler oluştuğunda bile kendini Türk olarak görür. Ancak yapıtın başındaki mektupta torunu Esra'ya Türkiye'de yabancıların kendilerini ait hissetmelerinin dönemsel olduğunu söyler. Kendi dönemi yabancıların kabul görüp sevildiği bir dönemken bu durum değişmektedir, öyle ki Türkiye'yi bu kadar seven ve kendini küçüklüğünden beri Türk olarak gören Suzan torununa yurtdışına gitmeyi öğütler. Suzan Türkiye'deki bu değişken durumu mektubunda şu şekilde açıklar: *"O yıllarda iklim, yabancıların saygı ve sevgi görmesine müsaitti. Kimse kimsenin dinini kurcalamaz, sorgulamazdı. İstanbul'da hele, pek çok Rum, Ermeni ve Yahudi Müslüman Türklerle iç içe yaşardı. İnançlara saygı gösterilir, Müslümanlar kiliselerde mum yakar, Hıristiyanlarla Yahudiler türbelerde adak adardı. Ne var ki artık ortam değişti."* (Kulin, 10)

Türkiye'yi vatanı olarak gören ve seven Suzan hayatının sonlarında bunları düşünerek torunu Esra'ya İngiltere'ye gitmesini öğüt verir.

5. AİDİYETSİZLİK VE BAĞIMSIZLIK

Suzan'ın kızı olan Sude Türkiye'deki olaylardan ve politikadan uzak tutularak büyütülür, ülkeden bağımsız ve korunarak büyür, bu sebeple Türkiye'ye karşı bir bağ ve aidiyet hissine sahip değildir. 15 yaşındayken Ankara'da olan Amerikan Büyükelçisinin arabasının yakılması gibi olaylar sonucu Ankara'nın güvenli olmayışı sebebiyle Sude İstanbul'da yatılı okumaya gönderilir, haftasonlarını babaannesinin yanında geçirir. Küçük yaşta alıştığı düzenden koparılıp bağımsız olmaya zorlanır. Sude'nin büyümesi özetleme tekniği kullanarak anlatılır ve Türkiye'de olan politik olaylardan uzak tutulduğu gösterilir.

Sude'nin aidiyet hissine sahip olmayışının sebeplerinden biri de bağlandığı ve onu ait hissettiren bir şeyin olmayışıdır. Kendisiyle evlenmek isteyen üniversite arkadaşının ırkçı tutumuyla onu dışlaması, ailesinin onun gezmeye ve kendini keşfetmeye karar verdiğinde arkasında durması ve onu çok fazla etkileyen Korhan'ın dünyadan bağımsızlığı ve onun da gezmeye ve keşfetmeye olan desteğiyle Sude kendini ait hissetmediği bir yerde kalmaktansa dünyayı gezmeye ve ait olduğu bir yer keşfetmeye karar verir. Sude insanlara bağlanamadığını ve Türkiye'de yalnız kalacağını iç monologlarında şöyle ifade eder: *"Bu ülkede yaşayacaksam sanırım yalnız kalmaya mahkumum, çünkü bende Yahudi kanı var."* (Kulin,310)

1978'de yapılan dini gösteriler ve terörün artması Yahudi olduğu için reddedilmiş Sude'nin Türkiye'den ve bu olaylardan uzaklaşmak için Korhan'la geziler yapmasına sebep olur. Korhan'ın da onun için entelektüel bir arkadaş ancak bir bağlayıcı olmaması ve yalnızlık hissini azaltmaması sonucu Sude aynı yerde kalmak yerine gezmeye karar verir. Ancak gezilerinin sonuçsuz kalması, yeni kültürlerle tanışıp yine de ayrılıp daha fazlasını araması Sude'nin ait olduğu bir yeri bulamadığını gösterir. Kendini Korhan kadar dünyadan ve insanlardan bağımsız tutmasa da kendi ailesine karşı bile mesafeli oluşu kendini ait hissettiren ve bağlayan bir insanın da olmayışını gösterir.

6. KARARSIZLIK

Sude'nin kızı olan Esra annesinin bağımsız bir yaşamı tercih etmesi sonucu anneanesi olan Suzan tarafından yetiştirilir. Kendisini Suzan'ın yanında ait hissetse de içinde annesiyle birlikte olma, daha normal bir aileye sahip olma isteği vardır. Esra kendi anne ve babası tarafından istenmeme hissiyle büyür ve onu yetiştiren Suzan ve Demir'e bağlanır: "*Gördüğünüz gibi, anneannemle Demir Dedemin dünyaya bakış açımda izleri vardır.*" (Kulin, 336) Suzan ve Demir'in ölümünden sonra annesinin yokluğuyla Esra nereye ait olduğu konusunda şüpheye düşer. Yapıtın bu kısmında anlatıcıda değişim görülür, tanrısal bakış açısından Esra'nın bakış açısına geçilir, böylece yakın zamanda olan olaylar üzerinden okuyucunun Esra'yla empati kurması kolaylaşır.

Türkiye'de işler karışıp yabancılara ve yabancı kökenlilere karşı tavır alınınca ve bomba patlaması gibi tehlikeli olaylar söz konusu olduğunda annesi onun kendi yanına gelmesini ya da daha sakin bir bölgede yaşayan babasının yanına gitmesini ister, hatta kendi yanına çağırır. Esra ilk kez kendini anne ve babası tarafından isteniyormuş gibi hisseder. Ancak Esra hayatı boyunca ondan bağımsız ve uzak olan anne ve babasının yanında kendini ait hissetmeyeceğini düşünür, kendi yerini hep Suzan'ın yanında görmüştür. Ayrıca bu olaylar sırasında tanıştığı Tarık Azak isimli savaş muhabiri de ona "kendini evinde hissetme" duygusu vermiştir. Ancak Tarık'ın haber çekebilmek için sık sık seyahat etmesi Esra'nın onun yanında nasıl ait hissedebileceğini sorguladır.

Çocukken Esra giderek artan bir yabancı ve Yahudi nefretine maruz kalır. Başta kendi kökenlerini bilmeyerek "korkak Yahudi" gibi lafları anlamasa da zamanla anlayıp Türkiye'deki yabancılara olan bakış açısını ve kendi kökenlerini düşünür. Bu duruma Mavi Marmara olaylarından doğan Yahudi nefreti de örnektir. Yahudi kökenlere de sahip olduğu için bu durum Esra'yı oldukça çok etkiler: "*Sokakta, okulda ama en çok da sosyal medyada Türkiye'de*

yaşayan Yahudilere karşı da bir kızgınlık başladı. Sanki her bir Türk-Yahudi bizzat Gazze'ye gidip İsrail ordusuna yazılmış ve Mavi Marmara baskınına katılmış gibi bir hava..." (Kulin, 353-354) Kendisi de bu olaylara üzülürken bu mantıksız bulduğu ve sadece İsrail'e değil tüm Yahudilere olan nefret karşısında kırılır.

Esra'nın karar verme sürecinde Suzan'ın ve yapıtın başında yazdığı mektubun öneminin büyük olduğu görülür. Suzan'ın Esra'nın bakış açısına olan etkisi yapıtta da belirtilir. Burada yapıtın başında henüz tüm figürler tanıtılmamışken anlamsız gelen mektubun daha sonra Esra'nın nereye ait olduğunu bulma sürecindeki önemi ortaya çıkar. Mektup Esra'ya aile geçmişlerini açıklarken aynı anda ne kadar isteselerde yabancı oluşları yüzünden aidiyet hissinin onlar için zor olduğunu, dönemden döneme insanların davranışına göre değiştiğini gösterir. Kendisini Türk olarak gören Suzan'ın bile belki de onların bir yere tamamen ait olmalarının imkansız olduğunu içten içe düşündüğünü anlatır. Suzan, her ne kadar Esra Türkiye'yi sevse de bu yabancılara karşı olan tutumla Türkiye'de kalmanın en doğru davranış olmadığını söyler. Dönemde yabancılara bakışın değişimine Esra da tanık olur. "Gerhard Dedemle arkadaşlarının yetiştirdikleri *Altın Kuşağı* çok dinlemişiğim vardı da, "*Alman Yahudisi*" sıfatını son günlerde ekledi adlarının arkasına. Ancak Esra'nın bu dönemde tanıştığı Tarık'ın ise işi sebebiyle sık sık seyahat etmesine rağmen Türkiye'ye dönüşü onu etkiler. Tarık'ın yaralanması sonucu Esra'nın onu görmek için Mardin'e yola çıkmasıyla yapıt son bulur. Esra kararını verememiş olsa da arayış içerisinde: "*Doğdukları topraklardan sırf din denen olgunun istismarı yüzünden kovulan Alman Yahudisi bir aileyle, Müslüman Türk bir başka ailenin din istismarı yüzünden ülkesinde yaşamaya korkan üçüncü kuşaktan torunu ben. Doktor Elsa Esra Atalay Solmaz, yalnız sevgilime gitmiyordum, vatanımın da neresi olacağına karar vermeye gidiyorum..." (Kulin, 390)*

7. SONUÇ

Ayşe Kulin'in "Kanadı Kırık Kuşlar" adlı yapıtında farklı figürler üzerinden değişen koşullar ve dönemlerin etkisiyle hissedilen aidiyet hisleri görülür. Yapıtta dönemde toplumun bakış açısının, yaşam koşullarının ve insan ilişkilerinin aidiyet hissinde yarattığı etkiler farklı figürler üzerinden işlenmiştir. Bu süreçte iç monolog, diyalog, mektup ve anlatıcıda değişim tekniklerinin kullanıldığı görülür.

Yapıtta Gerhard Almanya'da Nazi baskısıyla kürsüsünü kaybeden ve ülkeden ayrılan yüzlerce profesörden biridir. Gelişmekte olan ve modernleşmeye çalışan Türkiye Cumhuriyeti'ne yerleşip burada açılan ve yenilenmekte olan üniversitelerde iş bulur, ayrıca kendisiyle beraber pek çok başka profesörün de kürsüye sahip olmasını sağlar. Gerhard Almanya'daki işini ve hayatını kaybetmesine rağmen Türkiye ona yeni bir umut olmuştur, kaybettiklerinin bir kısmını geri almasını sağlamıştır. Onun için Türkiye başta *"Toprağına adım attığından beri işlerin hep rast gittiği, her tuttuğunu altın eden ülke!"* (Kulin, 82) olsa da ve sonra karşısına çıkan sorunlara göğüs gerip kimi zaman yabancılara karşı tavır alınsa da onu kabul eden bu ülkeyi yeni evi belirlemiştir. Gerhard annesini ve kız kardeşini Almanya'da kurulan toplama kamplarında kaybettikten sonra kendisini kovan o ülkeye geri dönmek istememiştir. Kendisini kabul eden Türkiye'ye ait hissetmektedir.

Gerhard'ın karısı Elsa ise eşinin aksine eski hayatına dönme isteği duyar. Elsa kendini Türkiye'ye ait değil, bir misafir olarak görür, Yahudi kökenine ve Alman uyruğuna bağlıdır. Türkiye'de dil nedeniyle ortaya çıkan anlaşma problemlerini çözmektense kendisi gibi Alman olan kişilerle ilişki kurmayı tercih etmiştir, sonuçta Elsa'ya göre Türkiye geçici bir kalış noktasıdır ve Nazi rejimi son bulunca Almanya'ya dönecektir. Bu açıdan Türkiye'de kendisini daha ait hisseden ve geri dönmeye onun kadar istekli olmayan eşini ve kızını kınamaktadır. Alman kökenine sahip çıkan oğlu Peter'ı bu konuda kendisine daha yakın görür. Elsa'nın bu

şekilde hissetmesinin sebeplerinden biri de ailesinin Zürih'te güvende olmasıdır, Almanya'da, Gerhard gibi ailesini de kaybetmemiştir, Almanya onun için büyük bir kaybı temsil etmemektedir. Elsa eski hayatına ve ülkesine bağlılığıyla Almanya'ya ait olduğu hisseder ve geri dönmek ister.

Suzan anne ve babasından farklı olarak Almanya'yı çok küçük yaşta terk ettiği için oradaki hayatını çok hatırlamamakta ve annesi gibi bir bağlılık hissetmemektedir. Türkiye'de geçirdiği çok kültürlü çocukluğu kimi zaman onun için uyruk ve din açısından kafa karıştııcı olmuştur: "*Peter ve Suzan, yurtlarından edilen, kimlikleri ve akılları karışmış binlerce çocuktan sadece ikisiydi.*" (Kulin, 196) Ancak Suzan çocukluğunun geçtiği Türkiye'yi annesinin düşüncelerine karşın ait olduğu yer olarak görmüştür. Suzan yapıtta dönemlerin değişimiyle aidiyet hissinin değişimini en iyi gören figürdür. Çocukluğunda Hitler rejiminden kaçanları kucaklayan bir Türkiye, yaşlılığında yabancılara ve Yahudilere negatif bir yaklaşım sergileyip dışlayan bir Türkiye'de yaşamıştır. Bu değişimi torunu Esra'ya da mektubunda anlattığı görülür. Suzan onu ve ailesini kucaklayan Türkiye'ye kendini ait hissetmektedir ve yabancılara karşı sert tavırları olan Türkiye'nin yaşamak için en uygun yer olmadığını düşünmektedir.

Sude, Türkiye'de giderek artan bir yabancı nefretiyle büyümüştür. Ailesinin onu İstanbul'da yatılı okutmasıyla onlardan uzaklaşması, sonrasında da hoşlandığı ve geleceğe birlikte adım atacağını düşündüğü kişinin onu Yahudi kökeninden dolayı reddetmesiyle Sude yalnızlık hissi içerisindedir. Onu belli bir yere bağlayan ve ait hissettiren bir kişinin de yokluğunda bağımsızlığı ve gezerek bir yere veya kişiye bağlı olmadan yaşamayı tercih etmiştir. Bu durum kendi ailesine ve kızına da olan bir uzaklığa sebep olmuştur.

Esra annesinden uzak, anneannesi Suzan'ın yanında büyümüş, onun ve Demir'in dünyaya bakışından oldukça etkilenmiştir. Bir yanı Türkiye'ye ait hissetse de, o da annesi gibi artan bir yabancı ve Yahudi nefretiyle büyümüştür. Onu Türkiye'ye bağlayan etkenler olduğu

kadar mantıksız bulduğu yabancılara karşı nefret onun nereye ait olduğunu sorgulamasına yol açar. Annesi ve babasıyla olan mesafeli ilişki ve yahudi kökleri tarafından yargılanması, artan terör olaylarıyla birlikte çok sevdiği Türkiye'ye ait hissetmekte karışıklık yaşamasına sebep olur. Annesinin aksine onu Türkiye'ye bağlayan, ait hissettiren Suzan gibi bir figür yüzünden tamamen bağımsız ve hiçbir yere ait değilmiş gibi hissetmemektedir ancak tam nereye ait olduğunu da bilmemektedir. Yapıtın sonunda tanıştığı savaş muhabiri Tarık'ın da etkisiyle nereye ait olduğunu anlamak için yola çıkar.

Yapıtta aidiyet hissini etkileyen en önemli unsurların insan ilişkileri ve toplumun bakış açısı olduğu görülür. Toplumun yabancılara olan bakışındaki değişimin aidiyet hissini azalmasında etkili olduğu özellikle Sude figürüyle görülür. Aynı şekilde insanlarla olumlu ve yakın ilişkilerin yokluğunun da aidiyet hissini azalmasında etkili olduğu Sude figürü üzerinden anlatılırken bu ilişkilerin varlığının aidiyet hissini oluşturduğu Suzan figürü üzerinden incelenir. Eskiye bağlılığın ve yeniye alışmanın yarattığı farklı aidiyet hisleri Gerhard ve Elsa figürleri üzerinden anlatılmıştır. Arayış ise yapıtın sonunda Esra figürüyle gösterilir. Bu hisler anlatılırken iç monolog ve diyalog kullanılır. Suzan'ın değişen hisleri mektup üzerinden de anlatılmıştır. Esra'nın hisleri ise anlatıcı değişimiyle figürün gözünden anlatılıp okuyucuyla yakınlık sağlamıştır.

8. KAYNAKÇA

Kanadı Kırık Kuşlar, Ayşe Kulin, 2016